

Георги Лозанов: Сам по себе си турският език не е турска пропаганда

Знам, че има глави, в които такава мисъл не може да проникне, но тъкмо за тях Божидар Димитров строи средновековни крепости, за да има откъде да се сражават с турците и през XXI век

Г-н Лозанов, до каква степен според Вас е нужно създаването на БНР-Кърджали и трябва ли в програмата на радиото да присъства и съдържание на турски език?

Не просто трябва, а сме задължени да го осигурим. Това е залегнало в Рамковата конвенция за защита на малцинствата, която нашият парламент е ратифицирал. А и Законът за радиото и телевизията, който изисква предаванията в електронните медии да са на български, изрично посочва като изключение случаите, когато те са адресирани към български граждани, чийто майчин език не е българският. Най-логичното място на такива предавания са именно програмите на обществените медии, тъй като тяхна мисия е да създават съдържание за всяка социална група. На често задавания въпрос защо тогава няма предавания на арменски, например, отговарям, че би било хубаво да има, но е от значение и големината на малцинството. А българските граждани, за които турският е майчин език, са съществен дял от населението, при това живеят в относително компактни общности, така че най-подходяща за тях е регионалната комуникация.

Нека да отбележа също, че сам по себе си турският език не е турска пропаганда, както се опитват да внушат някои радикални елементи. Пропагандата зависи от това какво казваш и в този смисъл може да се прави и на чист български, докато турският език е част от културното многообразие по нашите земи и от тази гледна точка съхранението му е в полза на българското общество като цяло. Знам, че има глави, в които такава мисъл не може да проникне, но тъкмо за тях Божидар Димитров с днешна дата строи средновековни крепости, за да има откъде да се сражават с турците и през XXI век.

Реализацията на идеята за БНР-Кърджали е необходима, тъй като регионалните програми на обществената медия имат смисъл, ако следват културни различия. А Кърджали е център на регион с ясно изразени такива, или поне много повече, отколкото, да кажем, между Варна и Бургас, където работят две отделни програми. Важно е да се каже още, че тези различия не са свързани само с турско езичното малцинство, а и с много други исторически и социални особености, които БНР-Кърджали ще трябва да покрива.

Ще помогне ли БНР-Кърджали за интеграцията на турското малцинство?

Естествено, това е една от основните му задачи. И тя ще може да се осъществи, когато различните групи граждани в региона започнат да откриват себе си или на първо време по нещо за себе си в една и съща програма. Когато за тях БНР-Кърджали стане „моето радио“, независимо какъв им е майчиният език и религия. В това се състои медийната интеграция „на живо“, а не в създаването на програми, които да не дразнят ухото на националистите.

Основателни ли са протестите на ВМРО, които са твърдо против в програмата да има турска реч?

Не, разбира се, най-малкото защото това е забранен от българското законодателство политически натиск върху една обществена медия и върху независимия медиен регулатор. По времето на Орешарски управляващото мнозинство се опита да ни окаже такъв, за да не санкционираме нарушенията на угодния им Петър Волгин в „Хоризонт” на БНР. Сега част от новото управляващо мнозинство се опитва да повтори номера, за да не лицензираме БНР-Кърджали.

Впрочем, спорил съм в ефир и с Волгин, и с евродепутата от ВМРО Джамбазки – няма разлика, каквото и да им говориш, те повтарят едно и също с надеждата да си измиеш зъбите и да си легнеш. Толкова си приличат, че виждам на хоризонта коалиция от новите леви, старите националисти и матушка Рус.

Давам си сметка, че в случая не БНР и СЕМ са същинският адресат на публичните реакции на националистите, а електоратът им. Те предизборно се обръщат към него, докато се правят, че гневно разговарят с нас. Подобни кампанийни прояви се превърнаха в нещо като мила родна традиция, само че преди обикновено бяха насочени срещу няколкото минути новини на турски по БНТ и се предвождаха от Атака. Сега ненадейно, вероятно за разнообразие и повече шум, ВМРО се нахвърли върху предаванията на турски в БНР. Казвам ненадейно, защото те са все същите като времетраене и съдържание, които от години радио „България” разпространява на средни вълни. И когато БНР се отказа от този честотен ресурс, заради ниската му ефективност, пое ангажимент, включително пред Парламентарната комисия по култура и медии, да осигури достъп до тях на УКВ. Не съм чул нито тогава, нито преди ВМРО да възразява. Затова сега жестът им звучи изцяло като предизборна заигравка.

Вижте, ако БНР не планираше на кърджалийската честота да създава оригинална програма на български език, въобще нямаше нужда от нова лицензия за предаванията си на турски. Те и сега са лицензирани като част от програмата на радио „България”. Случаят прилича на измисления скандал около песента на Криско и Мария Илиева миналото лято. А аналогията обяснява засиления медиен интерес и настойчивостта да се канят националисти в качеството им на „медийни експерти” – банален ваканционен глад за горещи, или по-точно подгрети, теми и сензации.

Членът на СЕМ и ваш колега Мария Стоянова обяви, че директорът на БНР Радослав Янкулов вече е „бил обещал“ на кмета на Кърджали Хасан Азис новата програма с турски език. Какво знаете за тази среща и до колко професионална е била тя?

Чух за нея в ефир от самия Радко Янкулов, който обясни, че се е срещал с кмета, за да договори помещение за новото радио. Не виждам нещо осъдително, когато ще осъществяваш дейност в един регион, да потърсиш съдействието на местната власт. Чух и политическата интрига – директорът Янкулов, чийто стол се клати от недоволството в БНР през последните месеци, иска да привлече на своя страна ДПС. Но логиката нещо не издържа – той влиза в конфликт с националистите, които са в управляващото мнозинство, за да се хареса на ДПС, което е извън него. Къде къде по-лесно щеше да му бъде да изчака местните избори и тогава за кандидатства за лицензия

на БНР-Кърджали, още повече че то и без това трябва да тръгне от 1 януари 2016 година.

А специално за обещанието да има такава програма, Янкулов го даде и в НС, и пред СЕМ и аз поне искрено се зарадвах на подобна възможност. Нека не забравяме, че три часа от програмата ще са на турски, а останалите до осемнадесет, колкото обикновено са регионалните програми на БНР, ще са на български. Казвам това по повод на агресивните фалшификации, че предстои да лицензираме радио на турски. Впрочем, те се появяват в медиите не за първи път. Други такива „сметки без кръчмаря” бяха, че ще тръгне радио на руски. Тогава обаче националистите нищо не казаха.

Какво място има „разискването на религията“ в БНР-Кърджали и прецедент ли е това както у нас, така и по света?

Не знам какво място ще има религията в програмата, както не знам и много други неща за българската ѝ част, защото не личат от подадените документи. По тази причина сме извикали ръководството на БНР на следващото заседание на СЕМ на 8 септември, за ги изяснят. Те си представят, че могат да кандидатстват за лицензия с три часа програма на турски, които и без това се произвеждат от радио „България”, три часа нова регионална програма на български, а през останалото време да звучи „Хоризонт”. В някакъв начален период това е възможно, но постепенно трябва да се създаде пълноценна регионална програма, която да бъде планирана още сега. На две честоти в Кърджали през осемнадесет часа от денонощието да звучи „Хоризонт” е разточителство на честотен ресурс.

Иначе религията е тема като всяка друга, чието разискване е въпрос на редакционна независимост. От гледна точка на ЗРТ, обаче, трябва да има плурализъм във всяко едно предаване, което предполага да се говори както за Ислям, така и за Християнство, а вероятно и за езическия период и неговите богове.

Въпреки че СЕМ не е политически орган, според Вас възможно ли е зад създаването на БНР-Кърджали да стои определена политическа сила, която иска тази програма да стане факт?

Само на политическите сили навсякъде им се привиждат политически сили и то от опоненти. Достатъчно е непредубедено да се погледне картата на съществуващите регионални програми на БНР – Благоевград, Бургас, Варна, Видин, Пловдив, Стара Загора и Шумен, за да стане ясно, че районът на Кърджали е бяло петно, което при това далеч преди мандата на Янкулов имаше план да бъде запълнено. Сега процесът се катализира от спирането на средните вълни там.

Нека да повторя: новата регионална програма, подобно на останалите седем, ще е българска в интерес на българското общество, гаранция за което е, че ще се създава от Българското национално радио в качеството му на публично финансирана обществена медия. Тя няма да е нито на ДПС, нито на турската държава, с която днес сме съюзници в НАТО, нито на османския поробител, останал в историята. Опитите така да се обясни БНР-Кърджали, освен че са смешни, са и откровена форма на враждебна реч. Нямам намерение да влизам във военно-полевия тип мислене на националистите, но искам да им напомня, че за българските граждани, чийто майчин език е турският е добре да

чуват на собствения си език българската гледна точка, а не само тази в турските програми, които стигат до тях по пътя на ефирното „замърсяване“.

Каква оценка бихте дали на ръководството на БНР? От началото на назначението на Янкулов през 2013 г. като генерален директор станахме свидетели на протести от страна на служителите на общественото радио и напрежение там, а сега се създава и нова полемика около БНР-Кърджали.

Няма как ръководството на медиа, допуснало журналисти, работещи за нея, да протестират под прозорците ѝ, да се надява на добра оценка. Очаквах поне в шестмесечния отчет на УС на БНР пред СЕМ да има анализ на причините довели до тази криза, включително и на собствените му грешки. За съжаление не видях такова нещо. Тактиката – невинен до доказване на противното, може да върви в съда, но не и в една колегиална среда, където се срещат не прокурори и защитници, а съавтори на един общ културен продукт, при това в случая платен с парите на данъкоплатците.

Фрустриращо е, че от другата страна пък обвиненията са на всяка цена – вие сте лоши, лоши, лоши..., и не дават да се издума, че ръководството може да има и правилни действия, като създаването на регионална програма тъкмо в Кърджали. Разбира се, ако то успее да изложи и защити пред СЕМ дългосрочна перспектива за развитието ѝ, така че да получи лицензия. Това, независимо от паралелните напрежения, ще е съществен принос в историята на БНР.

Според Вас върви ли към разрешаване кризата в БНР или нещата ще останат като сега?

Вече не мога да преценя, защото отдавна борбата не е на аргументи, а на характери, като картината допълнително се замъглява от отпускарския период. Затова се интересувам повече доколко протестите в БНР парадоксално могат да поправят онова, срещу което протестират. Да се промени стила на управление, да се подсили вътрешно-институционалната комуникация, да се раздели ефективно взимането на програмни и административни решения, най-последно да се създадат реално действащи редколегии, Общественият съвет да се избави от декоративната си функция и да се захване с мисията на БНР, на ключови места да застанат диалогични и компетентни фигури и т.н. Тогава може и да се изпълни не знам доколко мъдрата, по пък съвсем българската поговорка „Всяко зло за добро“.